

PEDAGOGIKANING “TARBIYA METODLARI” MAVZUSINI O‘QITISHDA SWOT TAHLILIDAN FOYDALANISH

Samarqand Davlat Pedagogika instituti magistranti

Vahobova Shahzoda

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada pedagogika fanining muhim bo‘limlaridan biri bo‘lgan “Tarbiya metodlari” mavzusini o‘qitish jarayonida SWOT tahlil metodidan foydalanishning pedagogik ahamiyati yoritilgan. SWOT tahlil yordamida talabalarda tanqidiy fikrlash, tahlil qilish, muammoli vaziyatlarga yechim topish hamda tarbiyaviy metodlarni amaliy jihatdan baholash ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari ko‘rsatib berilgan. Maqolada SWOT tahlilning kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlari hamda tahdidlari tarbiya metodlari kontekstida tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: tarbiya metodlari, SWOT tahlil, pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, tarbiyaviy jarayon, ta’lim samaradorligi.

Аннотация. В данной статье рассматриваются педагогические возможности использования SWOT-анализа при изучении темы «Методы воспитания» в курсе педагогики. Показана роль SWOT-анализа в формировании у студентов аналитического и критического мышления, умений комплексно оценивать воспитательные методы, а также применять теоретические знания на практике. В статье проанализированы сильные и слабые стороны, возможности и угрозы основных методов воспитания с целью повышения эффективности воспитательного процесса.

Ключевые слова: методы воспитания, SWOT-анализ, педагогические технологии, интерактивные методы, воспитательный процесс, эффективность обучения.

Abstract. This article examines the pedagogical potential of using SWOT analysis in teaching the topic “Methods of Upbringing” within the pedagogy course.

The study highlights the role of SWOT analysis in developing students' analytical and critical thinking skills, the ability to comprehensively evaluate educational methods, and the application of theoretical knowledge in practical contexts. The article analyzes the strengths, weaknesses, opportunities, and threats of key upbringing methods in order to enhance the effectiveness of the educational process.

Keywords: *methods of upbringing, SWOT analysis, pedagogical technologies, interactive methods, educational process, learning effectiveness.*

Hozirgi zamon ta'lim tizimida tarbiya jarayonini samarali tashkil etish pedagogdan nafaqat nazariy bilim, balki zamonaviy pedagogik metodlarni puxta egallashni talab etadi. "Tarbiya metodlari" mavzusi talabalarda shaxsni har tomonlama kamol toptirishga xizmat qiluvchi vositalarni anglashda muhim o'rin tutadi. Ushbu mavzuni o'qitishda SWOT tahlil metodidan foydalanish tarbiyaviy jarayonni tizimli va chuqur tahlil qilish imkonini beradi.

SWOT tahlil metodining mohiyati. SWOT tahlil — bu kuchli tomonlar (Strengths), zaif tomonlar (Weaknesses), imkoniyatlar (Opportunities) va tahdidlarni (Threats) aniqlashga qaratilgan tahliliy metod bo'lib, ta'lim jarayonida mavzuni kompleks yondashuv asosida o'rganishga yordam beradi.

"Tarbiya metodlari" mavzusida SWOT tahlilining qo'llanilishi.

Kuchli tomonlar (S):

- Tarbiya metodlarining shaxs kamolotiga bevosita ta'siri
- O'quvchilarda axloqiy, ijtimoiy va estetik qadriyatlarni shakllantirishi
- Metodlarning turli yosh va individual xususiyatlarga moslashuvchanligi

Zaif tomonlar (W):

- Ba'zi tarbiya metodlarining nazariy yo'sinda qolib ketishi
- O'qituvchilarning metodlardan foydalanish malakasining yetarli emasligi
- Tarbiya natijalarini aniq baholashning murakkabligi

Imkoniyatlar (O):

- Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan integratsiya qilish imkoniyati

- Interfaol va innovatsion metodlar yordamida tarbiya samaradorligini oshirish

- SWOT tahlil orqali talabalarni mustaqil fikrlashga o'rgatish

Tahdidlar (T):

- Axborot texnologiyalarining noto'g'ri ta'siri

- Oila va ta'lim muassasasi hamkorligining sustligi

- Tarbiya jarayoniga e'tiborning pasayishi

SWOT tahlilidan foydalanishning pedagogik ahamiyati.

“Tarbiya metodlari” mavzusini SWOT tahlil asosida o'qitish talabalarda analitik tafakkur, muammoni kompleks ko'ra olish, pedagogik vaziyatlarga ilmiy yondashish ko'nikmalarini shakllantiradi. Mazkur metod ta'lim jarayonini faollashtiradi hamda nazariya bilan amaliyot uyg'unligini ta'minlaydi.

SWOT tahlil metodidan pedagogika fanida, xususan “Tarbiya metodlari” mavzusini o'qitishda foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu metod tarbiyaviy jarayonni tizimli, mantiqiy va chuqur tahlil qilish imkonini beradi hamda talabalarda zamonaviy pedagogik kompetensiyalarni shakllantiradi.

1. Tarbiya metodlarini kompleks tahlil qilish imkoniyati. SWOT tahlil tarbiya metodlarini faqat nazariy jihatdan emas, balki ularning kuchli va zaif tomonlari, amaliy imkoniyatlari hamda mavjud tahdidlari nuqtayi nazaridan o'rganishga yordam beradi. Bu esa talabalarda tarbiyaviy metodlarga nisbatan biryoqlama emas, balki har tomonlama va obyektiv yondashuvni shakllantiradi.

2. Talabalarda tanqidiy va analitik tafakkurni rivojlantiradi. SWOT tahlil jarayonida talabalar mavjud pedagogik metodlarni tahlil qiladi, solishtiradi va baholaydi. Natijada ularda tanqidiy fikrlash, sabab-oqibat munosabatlarini anglash, muammoli vaziyatlarga ilmiy yechim topish ko'nikmalari rivojlanadi. Bu esa bo'lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlaydi.

3. Nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlaydi. “Tarbiya metodlari” mavzusi ko'pincha nazariy tarzda o'tiladi. SWOT tahlil esa talabalarga ushbu

metodlarni real pedagogik vaziyatlar, maktab amaliyoti va tarbiyaviy jarayon bilan bog'lash imkonini beradi. Bu orqali nazariy bilimlar amaliy tajribaga asoslanib mustahkamlanadi.

4. Ta'lim jarayonini interfaol va faol holga keltiradi. SWOT tahlil interfaol metod sifatida o'quv jarayonida talabalarni faol ishtirok etishga undaydi. Guruhli ishlar, munozaralar va muammoli vaziyatlar orqali talabalar fikr almashadi, mustaqil xulosa chiqaradi, o'z nuqtayi nazarini asoslaydi. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

5. Pedagogik qarorlar qabul qilish ko'nikmasini shakllantiradi. SWOT tahlil orqali talabalar turli tarbiya metodlarining qaysi vaziyatda samaraliroq ekanligini aniqlashni o'rganadi. Bu esa ularda pedagogik vaziyatni baholash, mos metodni tanlash, tarbiyaviy qaror qabul qilish kompetensiyalarini rivojlantiradi.

6. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni kuchaytiradi. SWOT tahlil har bir tarbiya metodining individual xususiyatlarini hisobga olishga yordam beradi. Natijada pedagoglar o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini, shaxsiy ehtiyoj va qiziqishlarini, ijtimoiy muhit ta'sirini, inobatga olgan holda tarbiya jarayonini tashkil etish imkoniga ega bo'ladi.

7. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashadi. SWOT tahlil raqamli ta'lim vositalari, interfaol taqdimotlar va muammoli ta'lim metodlari bilan oson integratsiyalashadi. Bu esa "Tarbiya metodlari" mavzusini o'qitishda innovatsion yondashuvni ta'minlaydi.

Quyida biz ba'zi tarbiya metodlarini SWOT da tahlilini ko'rib chiqamiz.

1. Namuna ko'rsatish metodining SWOT tahlili

Kuchli tomonlar (Strengths):

- O'quvchi shaxsiga bevosita va kuchli ta'sir ko'rsatadi
- Axloqiy xulq-atvorni tabiiy shakllantirishga xizmat qiladi
- O'qituvchi va ota-onaning shaxsiy namunasi orqali tarbiya samaradorligini oshiradi

Zaif tomonlar (Weaknesses):

- Namuna beruvchi shaxsning xulqi doimiy barqaror bo'lasligi mumkin
- Salbiy namunalar ta'siriga tez berilish ehtimoli mavjud
- Natijani qisqa muddatda baholash qiyin

Imkoniyatlar (Opportunities):

- Mashhur shaxslar, tarixiy qahramonlar hayoti misolida qo'llash imkoniyati
- Multimedia va real hayotiy vaziyatlar orqali kuchaytirish
- O'quvchilarni o'zaro ijobiy namuna bo'lishga undash

Tahdidlar (Threats):

- OAV va ijtimoiy tarmoqlardagi salbiy obrazlar
- Oila va maktab tarbiyasidagi nomuvofiqlik
- O'qituvchi obro'sining pasayishi

2. Jazolash metodining SWOT tahlili

Kuchli tomonlar (Strengths):

- Intizomni tezkor ta'minlash imkonini beradi
- Mas'uliyat va xatti-harakat oqibatini anglashga yordam beradi
- Qoidabuzarliklarning oldini olishda samarali bo'lishi mumkin

Zaif tomonlar (Weaknesses):

- O'quvchida qo'rquv va ishonchsizlikni yuzaga keltirishi mumkin
- Psixologik salbiy ta'sir ehtimoli mavjud
- Noto'g'ri qo'llansa, tarbiyaviy samarasi pasayadi

Imkoniyatlar (Opportunities):

- Tarbiyaviy suhbat va tushuntirish bilan uyg'unlashtirish
- Shaxsiy yondashuv asosida adolatli jazolash
- Ijobiy xulqni shakllantirishga yo'naltirish

Tahdidlar (Threats):

- Zo'ravonlik sifatida noto'g'ri talqin qilinishi
- O'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi munosabatning yomonlashuvi
- Huquqiy va axloqiy me'yorlarning buzilishi

3. Mukofotlash metodining SWOT tahlili

Kuchli tomonlar (Strengths):

- O'quvchini rag'batlantiradi va faolligini oshiradi
- Ijobiy xulq-atvorni mustahkamlaydi
- O'ziga bo'lgan ishonchni kuchaytiradi

Zaif tomonlar (Weaknesses):

- Haddan tashqari qo'llansa, tashqi rag'batga qaramlik paydo bo'ladi
- Barcha o'quvchilarga bir xil ta'sir ko'rsatmasligi mumkin
- Adolatsiz baholash hissini uyg'otishi ehtimoli bor

Imkoniyatlar (Opportunities):

- Nomoddiy mukofotlar (maqto'v, e'tirof) orqali samaradorlikni oshirish
- Individual yutuqlarni inobatga olish
- Ichki motivatsiyani shakllantirishga yo'naltirish

Tahdidlar (Threats):

- Mukofot uchun o'qish odatining shakllanishi
- Raqobat muhitining keskinlashuvi
- Rag'batning qadrsizlanib borishi

Xulosa qilib aytganda, pedagogikaning muhim tarkibiy qismi bo'lgan "Tarbiya metodlari" mavzusini o'qitishda SWOT tahlilidan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim pedagogik ahamiyat kasb etadi. Mazkur tahlil metodi tarbiyaviy metodlarni tizimli va kompleks yondashuv asosida o'rganish imkonini berib, ularning kuchli va zaif tomonlari, amaliy imkoniyatlari hamda mavjud tahdidlarini aniqlashga xizmat qiladi. SWOT tahlilni ta'lim jarayoniga joriy etish orqali talabalarda tanqidiy va analitik fikrlash, pedagogik vaziyatlarni baholash, asosli xulosa chiqarish hamda samarali pedagogik qarorlar qabul qilish ko'nikmalari shakllanadi. Ayniqsa, namuna ko'rsatish, jazolash va mukofotlash kabi asosiy tarbiya metodlarini SWOT tahlil asosida o'rganish ularning tarbiyaviy imkoniyatlarini chuqurroq anglashga, ushbu metodlardan maqsadga muvofiq va ehtiyotkorlik bilan foydalanishga zamin yaratadi. Shuningdek, SWOT tahlil nazariya va amaliyot o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlab, tarbiya

jarayonini real pedagogik muhit bilan uyg'unlashtirishga yordam beradi. Bu esa bo'lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlab, ularning shaxsga yo'naltirilgan, innovatsion va reflektiv yondashuv asosida faoliyat olib borishiga imkon yaratadi. Natijada, SWOT tahlil metodidan foydalanish tarbiya jarayonini rejalashtirish, amalga oshirish va baholashda samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu metodni pedagogika fanini o'qitishda, xususan "Tarbiya metodlari" mavzusida keng joriy etish ta'lim sifati va tarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirishga xizmat qiladi hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlarning amaliy tatbiqini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida" gi farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida" gi qonuni.
3. B.Xodjayev " Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyati". Darslik.— T.: "Sano-standart" nashriyoti, 2017-yil, 416 bet.
4. Pedagogik texnologiyalar – ta'lim samaradorligi omili: monografiyam /O.Musurmonova. – Toshkent : Yoshlar nashriyot uyi, 2020. – 184b.
5. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardayev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Iste'dod" jamg'armasi. Toshkent, 2008 yil. – 180 bet.
6. Guilford, J. P. (1950). Creativity. American Psychologist.
7. Munisa. M. magistrlik dissertatsiyasi.
8. www.edu.uz
9. www.ziyonet.uz